

TrädgårdsAmatören

nr 1:2006 Årgång 69

Amatör – från latin *amare* – älska

TIDNINGEN

Medlemsblad för STA
Sällskapet TrädgårdsAmatörerna

Redaktionen för TrädgårdsAmatören
Christina Gyllensvaan
(material och annonser)
Leif Johansson
(bilder)
Handelsgatan 21
432 36 Varberg
Telefon: 0340-136 57
red@tradgardsamatorerna.nu

Owe Jaktlund
(föreningsnotiser)
Oktorp 101
310 50 Slöinge
Telefon: 0346-409 09
owe@tradgardsamatorerna.nu

Ansvarig utgivare:
Rolf Wiking

Utgivningstider:
mars, maj, september och december
Manus insändes före:
10/1, 15/3, 15/7 och 20/10

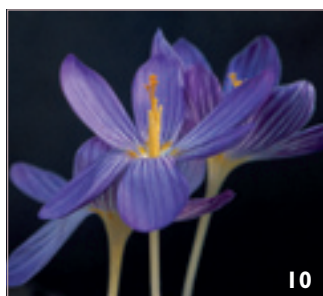
Eftertryck utan tillstånd förbjuds.
För insänt ej beställt material ansvaras ej.
Observera att åsikter framförda i
insändare eller redaktionellt material inte
nödvändigtvis reflekterar
riksföreningens åsikter.

Vid utebliven tidning, adress- eller
namnändring:
Maryla Wallin
Färentunagränd 25
194 55 Upplands Väsby
Telefon: 08-590 343 21
onsdag 14–19
sta@tradgardsamatorerna.nu

Äldre nr av TA:
Laila Green
Botaskärsvägen 28
511 42 Kinnahult
Telefon: 0320-161 89

Länkar i våra artiklar:
Vi vill påminna om att alla länkar till
Internet som finns i tidningen också
finns samlade på vår egen hemsida:
www.tradgardsamatorerna.nu

Omslagsbild: *Bronsrodgersia*,
Rodgersia podophylla
Foto: Greta Thörnström

INNEHÅLL

- 2 **Rolf har ordet** Rolf Wiking
- 4 **En trädgård i Varnhem** Christina Gyllensvaan
- 10 **Höstblommande Crocus** Owe Jaktlund
- 14 **Råd om lök- och knölodling på nätet** Owe Jaktlund
- 16 **Alldeles vanliga växter...** Roland Gustavsson
- 18 **Kosmetika för växter!** Tom Ericsson
- 21 **Fyllda snödroppar** Johan Pettersson
- 23 **Känner någon Linnea?** Johan Pettersson
- 24 **Finessernas mästare** Ilva Vallström
- 26 **Att hålla färgen** Johan Pettersson
- 27 **Odla egna persikor** Jan Linder
- 28 **Litteratur**
- 29 **Bilder ur familjealbumet – fam. Liliaceae**
Christina Gyllensvaan
- 30 **Postorderväxterna har blivit bättre** Solveig Sidblad
- 31 **Till murgrönan** Aldo Olofsson
- 32 **Riksmötet 2006**
- 36 **Nordiska Trädgårdar 2006**
- 38 **Guide till Trädgårdar & Plantskolor 2006** Göran Ruff
- 39 **Presentation av ny webbredaktion**
- 40 **Hvad vilja Trädgårdsamatörerna?** Thomas Nilsson
- 41 **Frödistributionen**
- 44 **Owe**
- 45 **Föreningsnotiser**

Alldeles vanliga växter...

ickekommersiell mutationsförädling

Roland Gustavsson
text och foto

Vad är det för märkliga växter han får fram, Roland? Inte är det några vanliga tussilago i alla fall...

Förekommer det förädlingsarbete ute bland amatördlare och har de i så fall en uppgift att fylla när plantskolorna är fyllda till brädden av nyheter varje vår? Mitt svar blir – ja, i allra högsta grad. Vi vet ju att kommersiella odlare kräver god avkastning för sitt arbete och därför ratar många fina och unika växter som inte växer tillräckligt fort, eller som inte säljer i tillräckligt stora volymer för att vara lönsamma, och det är här vi kommer in, vi amatörförädlare som älskar

unika och vackra växter. Jag vet att många av våra medlemmar förädlar växter och många fina sorter har tagits fram i rabatter och drivbänkar hemma hos trädgårdsamatörer genom åren.

Jag vill här ge några tips och samtidigt presentera fem egna kreationer. Växtförädling är inte bara avancerad teknik för växtproffs, nej även amatörer med små medel kan förädla. Två enkla tillvägagångssätt som alla trädgårdsamatörer kan och bör kunna utföra är att vid frösädd selektera plantor, att välja ut endast de bästa ur sadden och odla vidare på dessa. Släng de övriga! Kruka inte upp undermåliga överskottsplantor för försäljning!

De utvalda plantorna som är av högre kvalitet förökar du sedan vegetativt och sprider hos andra amatörer, ju fler som odlar växterna desto bättre. Ta frön från moderplantan och fröså. Överförs de önskade anlagen till avkomman så ska du självklart skicka in frö till vår frölista så att fler får chansen att odla dina eminenta växter.

Metod nummer två är att tillvarata spontana mutationer i växter (sporter), det kan t.ex. vara en gren av en buske eller en perenn som har fått brokiga blad eller kanske en annan blomfärg. Genom att skära bort konkurrerande skott gynnar man tillväxten på den gren man önskar. När skottet har vuxit till sig tillräckligt kan man ta sticklingar eller göra avläggare, men skär aldrig bort hela skottet från moderplantan, du kan ju misslyckas med plantan och behöva ta fler skott. Även här kan mutationen vara ärftlig så prova och se, det kan ibland till och med vara så att

frösådda plantor blir ännu bättre än moderplantan.

Mutationer är en naturlig företeelse som förekommer hos alla levande djur och växter, dock mycket sällan. Vill man gå ytterligare ett steg i förädling kan man på konstgjord väg få mutationer att uppkomma mer frekvent med hjälp av olika tekniker. Den metod jag i huvudsak använt mig av är att belysa pollen, frön eller späda fröplantor med UV-ljus. Jag har behandlat och bredsått ungefär tio tusen frön i snitt för att få fram en enda planta av önskad typ. Det är dock sällan som denna första generation är fullgod, så oftast får jag så ytterligare en eller flera generationer med efterföljande selektering för att nå önskat resultat. Man kan också korsa olika mutationer för att förstärka eller lägga till ytterligare anlag som tillför något önskvärt.

En del "trädgårdsväxter" har det blivit, men jag har väl i huvudsak sysslat med våra vilda växter, eftersom det just på dessa växter inte gjorts så mycket förädlingsarbete tidigare. Frötillgången är naturligtvis också avgörande eftersom det krävs stora mängder vid arbetet. Härdighet och anpassning till vårt klimat talar ju också för våra vilda arter.

En förädlad växt ser inte bara annorlunda ut, utan har oftast också andra egenskaper. En växt med variegerade blad är ju t.ex. mera svagväxande än en med helt gröna blad. Det innebär att den förädlade sorten ofta är mindre invasiv än ursprungsarten.

Jag skickade till 2005 års frölista in ett litet xplock av sorterna som kommit ur mina experiment och jag hoppas att kunna bidra med ytterligare några till årets lista. Kriteriet för att jag ska sända in fröer har varit att minst 50 % av fröna ska ge plantor med moderplantans mutation. Så är dock inte fallet med alla. *Tussilago farfara* 'Rolands Variegerade' t.ex. har inte givit en enda mutation vid frösädd, men jag har fått fram en ny klon som jag hoppas ska kunna fröförökas så småningom. Däremot tror jag att jag till nästa år ska kunna leverera en *Taraxacum officinalis* 'Variegerad' om skörden blir god. Det vore väl något för alla maskrosälskare!?

Det finns säkert många trädgårdsamatörer som har fått fram nya och spännande sorter vid frösädd eller som sporter. Jag vill uppmana alla er att ta till vara dessa sorter, kolla upp om mutationen överförs genetiskt vid frösädd och skicka in frö från dessa moderplantor!

Dessa nya sorter utgör en helt unik och ovärderlig källa för hybridisatorer och växtförädlare i Trädgårdsamatörerna.

Ha nu en skön och god växtsäsong ute i landet, hälsningar Roland

Penstemon venustus 'Rolands Glow' [2]
20–30 cm blommor, rosa–lila. Lättodlad på väl-

dränerad jord i sol till halvskugga. Sorten kännetecknas av ljusrött bladutspring som övergår först till gult och senare med gröna prickar. Tålig mot solljus. Beskär gärna lätt efter blomning för att stimulera tillväxt av nya blad då dessa är vackrast vid nytillväxt. Frösådd ger mycket stor variation, välj endast ut de bästa färgvarianterna. Här finns säkert jättemånga fina sorter att hämta så varsågod att förädla själva! Så i mager såjord och täck endast med ett tunt lager tvättat grus ca 1–2 mm. Sorten borde vara hårdig till zon 4.

***Penstemon venustus* 'Rolands Sunlight' [1]**

Frösådd från 'Rolands Glow'. Sorten kännetecknas av ljust gult bladverk. Sorten är något känsligare mot solljus än föregående. Odlas i halvskugga. Bör beskäras efter blomning för att stimulera nytillväxt av blad. I övrigt som föregående.

***Tussilago farfara* 'Rolands Variegerade' [3]**

Hästhov, 30–40 cm. Gula blommor på våren. Sorten kännetecknas av att bladen har tre färgnyanser: grönt, ljusgrönt och gult i skarpt avgränsade fält. Växer bra i tung lerjord, tål både torka och väta. Bra som marktäckare där den får breda ut sig, växer dock inte så invasivt som arten. Hårdig till zon 5.

***Prunella vulgaris* 'Rolands Variegerade' [4]**

Brunört, 2–3 cm hög mattbildande. Lila blommor juli–september. Halvt vintergrön. Kännetecknas av bladens gula stänk utan distinkta gränslinjer. Bilden som är tagen i november visar en av årets fröplantor som varit utsatt för flera frostnätter. Kan odlas i full sol i de flesta jordar. Långsamväxande och ej invasiv. Frösådd ger sortäktade plantor till minst 50 %. Hårdig till zon 5.

***Veronica officinalis* 'Roland' [5]**

Ärenpris, 2–3 cm hög, mattbildande med blå blommor i juni–juli. Vintergrön. Sorten kännetecknas av oregelbundna gula fläckar på bladen som följs av några helt gröna blad. Kan odlas i full sol på de flesta jordar. Frösådd ger sortäktade plantor till minst 50 %. Bilden tagen i november. Hårdig till zon 5.

